

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТУВАННЯ НА ОСНОВІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

THEORETICAL ASPECTS OF INVESTMENT ON THE BASIS OF FOREIGN EXPERIENCE REALIZATION

У статті підкреслено проблематику інвестиційного середовища, а також можливості, відносно його вдосконалення на основі закордонного досвіду залучення інвестицій, як одного із засобів вдалого застосування державних та недержавних інструментів по залученню інвестицій в Україні. В статті було проведено аналіз закордонного досвіду, що запроваджується у сфері іноземного інвестування, аналізуючи масштаби та напрями ринкової трансформації, враховуючи сукупність зовнішніх та внутрішніх, суб'єктивних та об'єктивних факторів, за наявності дієвої системи державного регулювання як на рівні місцевого самоврядування, так на рівні загальнонаціональному. Запропоновано систему сприяння інвестиційному розвитку національної економіки. Розкрито сутність кожного компоненту системи сприяння інвестиційному розвитку національної економіки.

Ключові слова: світові тенденції, національна економіка, інноваційна діяльність, державні програми.

В статті підкреслено проблематику інвестиційної середовища, а також можливості, відносно її вдосконалення на основі зарубіжного досвіду залучення інвестицій, як одного із засобів вдалого застосування державних та недержавних інструментів по залученню інвестицій в Україну. В статті було проведено аналіз зарубіжного досвіду, який застосовується у сфері іноземного інвестування, аналізуючи масштаби та напрями ринкової трансформації,

учитывая совокупность внешних и внутренних, субъективных и объективных факторов, при наличии действенной системы государственного регулирования как на уровне местного самоуправления, так на общенациональном уровне. Предложена система содействия инвестиционному развитию национальной экономики. Раскрыта сущность каждого компонента системы содействия инвестиционному развитию национальной экономики.

Ключевые слова: мировые тенденции, национальная экономика, инновационная деятельность, государственные программы.

The article emphasizes the problems of the investment environment, as well as opportunities, in relation to its improvement on the basis of foreign investment attraction experience as one of the means of successful application of state and non-state instruments for attracting investments in Ukraine. The article analyzed the foreign experience of foreign investment, analyzing the scope and directions of market transformation, taking into account the set of external and internal, subjective and objective factors, in the presence of an effective system of state regulation at the level of local self-government, as well as at the national level. The system of promotion of the investment development of the national economy is proposed. The essence of each component of the system of promotion of the investment development of the national economy is revealed.

Key words: world tendencies, national economy, innovation activity, state programs.

УДК 336.5

Кравчук А.С.

к.держ.упр., здобувач
Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Вплив світових тенденцій на розвиток національної економіки вирішується у формуванні спільноти інституційних та індивідуальних інвесторів, які використовують принципи, стратегії, форми та методи відповідального інвестування. Привабливими секторами національної економіки є найбільш прозорі та ефективні, з найбільшою фінансовою віддачею та сприятливим навколишнім економічним середовищем для розвитку. Наявність іноземних фондів в Україні дозволяє українському бізнесу залучати міжнародні інвестиції, але внаслідок нестабільної ситуації, як в економічному так і політичному плані, все це приводить до низького рівня економічних показників або їх вкрай помірному зростанню. Наразі України проходить той період, коли починає викликати економічну зацікавленість міжнародних інвесторів. Однак серед інвесторів існують великі очікування відносно реформування економічного середовища для інвестицій. Використання закордонного досвіду щодо залучення інвестицій є одним із засобів вдалого застосування держав-

них та недержавних інструментів по залученню інвестицій в Україні. Тому в даній науковій публікації будуть визначатися основні засоби по використанню закордонного досвіду для залучення інвестицій в українське економічне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх наукових публікаціях інвестиційній державній політиці присвятили увагу такі вчені, як: Л.В. Гоцуляк, Дж. Копперн, Ю.Д. Притика, В. Горт, В.М. Гесць, О.А. Колодзєв, Я.А. Солтис, Г.В. Марков, Ф. П. Ткачик та інші. Теоретичні аспекти інвестування закордоном – були відображені у наукових працях таких вчених, як З. Варналій, О. Дацій, Т. Єфименко, Т. Затонацька, І. Лютий, Д. Сербрянський, А. Соколовська, В. Тропіна, Т. Пономаренко. Набуло відображення в працях науковців венчурне інвестування в Україні, яке розглядали: І. Бланк, С. Володін, О. Гальчинський, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, І. Крейдич, О. Прокопенко, П. Савлук, Г. Яловий. Незважаючи на дослідження залучення закордонних інвестицій до національної економіки та адаптації економічного серед-

овища України до стандартів провідних країн світу, питання було і залишається в сфері перманентних інтересів науковців, державних діячів та пересічних громадян, оскільки постійні вплив економічних та політичних факторів в нашій країні є дуже великим, а наслідки, здебільшого, є непередбачуваними.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз особливостей інвестування в провідних країнах світу та формування механізму імплементації закордонного досвіду в межах теоретичних аспектів інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації та інтеграції національні економіки до світової спільноти постає питання щодо залучення інвестиційних надходжень до всіх сфер економіки. Залучення інвестицій має спиратися на інтеграцію певних стандартів, для того щоб спонукати до дій потенційних інвесторів в економічному середовищі країни. Інвестиційні надходження в економічному середовищі мають забезпечувати сталий розвиток на основі національних принципів, правил і механізмів, партнерства та соціального розвитку суспільства. При обранні об'єктів інвестування інвестори керуються також такими факторами, як використання природних ресурсів; забруднення навколишнього середовища; дотримання прав людини; охорона здоров'я; ефективність і незалежність роботи ради директорів; ситуація з бізнес етикою і корупцією [9].

Інвесторів можливо віднести до однієї з трьох категорій участі об'єктів інвестування: категорію "власник активів" – представляють собою державні та недержавні пенсійні фонди, урядові резервні фонди, страхові та перестраховальні компанії, депозитарні установи; категорія "керуючий активами" – представляють собою професійних учасників ринку цінних паперів, які здійснюють діяльність з управління активами інституційних та індивідуальних інвесторів; категорія "сервіс-партнери" – організації, які надають послуги власникам активів та/або керуючим активами у процесі інвестування. Одним зі шляхів підвищення спроможності українських інвесторів діяти разом з іноземними, полягає в їх приєднанні до UN PRI (Підтримувані Організацією Об'єднаних Націй Принципи відповідальних інвестицій), що дозволить більш тісно взаємодіяти з іноземними інвесторами.

Основними етапами включення нових інвесторів до UN PRI є: 1) ознайомлення з вимогами учасників ініціативи, умови приєднання, умовами членства, вимоги щодо звітності та сплати членських внесків; 2) підтвердження згоди компанії претендента на приєднання до ініціативи; 3) розгляд заяви претендента та прийняття рішення. Основними досягненнями UN PRI відображається у підвищенні обізнаності про відповідальне інвес-

тування у глобальному інвестиційному співтоваристві: – збільшення активів; – ESG інтеграція: більше половини фондів, у які інвестували учасники власники активів; – взаємодія: 90% учасників ініціативи співпрацюють з одним – прозорість: майже 550 учасників ініціативи сформуливали та надали звітність про проведену роботу; – розкриття інформації; – інформаційний ресурс; – державна політика. На жаль в Україні ще не сформувалась національна модель відповідального інвестування. Тому важливо спрямувати зусилля державних органів влади щодо координації дій відносно вдосконалення економічного середовища, щоб залучити як найбільше інвестицій. Основними факторами економічного середовища країни є: низький рівень інформаційної складової фондового ринку; початкова стадія впровадження концепції соціальної відповідальності; малочисельна група інвест-співтовариств; відповідальне інвестування не є чітко узгодженим в економічному середовищі України [1].

Присутність інвестиційної кризи в Україні характерна наявністю низького рівня внутрішніх ресурсів для накопичення потрібного потенціалу для розвитку всіх сфер національної економіки [12]. Для того щоб запровадити офіційно політику на рівні провідних країн має бути вивчений механізм її реалізації. Подальше вдосконалення соціальної політики в Україні має бути сфокусовано на світових трендах в інтересах зміцнення виробничого потенціалу та сталого розвитку. Державна політика, що запроваджується у сфері іноземного інвестування, має розвиватися, аналізуючи масштаби та напрями ринкової трансформації, враховуючи сукупність зовнішніх та внутрішніх, суб'єктивних та об'єктивних факторів за наявності дієвої системи державного регулювання, як на рівні місцевого самоврядування, так і на рівні загальнонаціональному.

Найбільш цікавим досвідом в реалізації інвестиційної політики є досвід провідних країн. Одним з яскравих прикладів буде інвестиційна політика США, що знаходиться на першому місці за обсягами залученого іноземного капіталу в економіку своєї країни. Державні органи влади США щодо питання інвестиційної політики дотримуються максимізації отримання іноземних інвестицій, однак залишають право за собою впливати на чутливі сектори національної економіки.

Регулювання питань іноземних інвестицій в США займаються на двох рівнях: на федеральному та на рівні штатів. На федеральному рівні визначаються загальні вимоги щодо залучення інвестицій іноземних інвесторів в економічне середовище країни, однак робота, формування довгострокових та короткострокових планів, що враховує місцеві особливості, проводиться на рівні штатів.

Цікавим досвідом залучення інвестицій є інвестиційна політика КНР. КНР визначає інвестиційну політику, як один з головних напрямків реформування високих темпів економічного зростання та соціальних змін в Китаї, обсяг іноземних інвестицій визначається на основі укладених контрактів. Також для України актуальним буде вивчення досвіду таких країн як Великобританія, Франція і Німеччина. Імплементация інвестиційної політики в даних країнах виступає: визначення обсягу капіталовкладень; стимулювання капіталовкладень у певну галузь національної економіки, адміністративне втручання в соціальний процес [2].

Актуальним досвідом по залученню інвестиційного фінансування до національної економіки є венчурний бізнес. Згідно даних Європейської асоціації венчурного капіталу (EVCF), на початок 2014 року питома вага венчурних інвестицій в загальному обсязі залучених активів по групах європейських країн становила: Сполучене Королівство та Ірландія – 14,6%; Франція та країни Бенілюксу – 46,7%; Німеччина, Австрія, Швейцарія – 6,7%; Центральна і Східна Європа – 1,3%, а європейська венчурна індустрія вартувала загалом понад 555 млрд. євро. Однією з найбільш ефективних моделей залучення венчурного фінансування є Фінляндія. Вперше в напрямку венчурного інвестування в 1967р. було створено Національний фонд досліджень та розвитку (SITRA), основною функцією якого є фінансування малого підприємництва, зокрема інноваційної діяльності. Узагальнюючи вплив даного фонду, слід зауважити, що обсяг інвестицій коливається в межах 200 тис – 2 млн. євро. Якщо брати до уваги досвід не тільки європейських держав, то одне з перших місць посідає Ізраїль із щорічним обсягом венчурування у високотехнологічні компанії у понад 2,1 млрд. доларів, який нараховує понад 70 фондів, 14 з яких – міжнародні. Один з головних поштовхів для венчурного інвестування в Україні стало створення під егідою Міністерства промисловості і торгівлі Ізраїлю державної програми YOZMA (“ініціатива” з івриту). Активними видами венчурного інвестування в Ізраїлі є обов'язкове залучення досвідчених іноземних венчурних капіталістів, зокрема їх знань та вмінь в процесі вдосконалення навичок вітчизняних спеціалістів [4; 5].

Характеризуючи в цілому інвестиційну політику Європейського Союзу, прослідковується зниження показників в більшості країн-членів, за винятком зростання у період 1995-2008 рр. у тих державах, що приєдналися протягом найбільшої хвилі розширення ЄС. Одну з головних ролей в державних програмах відіграє бюджет Європейського Союзу, що спрямований на покращення інвестиційного середовища країн-членів ЄС: – зміна напрямків фінансових потоків на кінець завершального періоду дії програм; – зменшення долі національного фінансування внаслідок

тимчасове підвищення ставок співфінансування до 95%. Європейський інвестиційний банк був створений для того, щоб сприяти європейській інтеграції, економічному розвитку та інноваційній трансформації. Проекти Європейського інвестиційного банку відповідають за наступне: – конкурентоспроможність європейської промисловості та маленьких підприємств; – балансування в інвестиційному середовищі (надання пріоритету відсталим регіонам); – пошук додаткових джерел інвестування [7].

Варто взяти до уваги, що інвестиційна політика нового покоління у міжнародному середовищі сформувалася у посткризовий економічний період в багатьох країнах ЄС. Основні концептуальні засади нового покоління були розглянуті та сформовані на конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) у 2012 році. Інвестиційна політика нового покоління спрямована на: комплексне вирішення цілей економічного розвитку, органічну інтеграцію, як одне ціле в світовому економічному просторі; мотивацію інвесторів відносно їх поведінки; підвищення ефективності інституційного середовища. Однак на національному рівні – економічне зростання виражається у раціональному виробництві, що досягає синергетичного ефекту. Характерні особливості інвестиційної політики нового покоління: 1. Спрямування інвестиційних потоків до ключових галузей національної економіки з метою підвищення їх конкурентоспроможності. 2. Адаптація основних трендів інвестиційної політики окремих галузей країн. 3. Зниження негативних ефектів від інвестування та максимізації позитивних ефектів економічного середовища країн. 4. Підвищення відповідальності за освітню діяльність. 5. Інституційний вплив на реалізацію ненасичених проектів.

Визначаючи подальші вектори інвестиційної політики нового покоління, варто зазначити сучасний стан капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2010-2016 роки, завдяки чому можливо буде підкреслити пріоритетні напрямки пошуку інвестицій, як в Україні так і за її межами, числові дані будуть зображені у форматі Таблиці та візуального відображення за допомогою гістограми на рис. 1 [11].

На основі наведених статистичних даних капітальних інвестицій за джерелами фінансування з 2010 по 2016 рік, варто зауважити, що найбільшими джерелами інвестицій стали власні кошти підприємств та організацій. Починаючи з 2010 року інвестиції підприємств та організацій становлять – 111371,0 (млн. грн); 2011 рік – 147569,6 (млн. грн); 2012 рік – 171176,6 (млн. грн); 2013 рік – 165786,7 (млн. грн); 2014 рік – 154629,5 (млн. грн); 2015 рік – 184351,3 (млн. грн); 2016 рік – 248769,4 (млн. грн). Починаючи з 2010 року по 2013 рік, значним джерелом інвестицій стали банківські кредити, але починаючи вже з 2014 внаслідок економічної кризи та подій

на Сході України, рівень інвестицій у вигляді банківських кредитів та інших позик значно знизився, зокрема у 2010 році – 22888,1 (млн. грн); 2011 році – 36651,9 (млн. грн); 2012 році – 39724,7 (млн. грн); 2013 році – 34734,7 (млн. грн); 2014 році – 21739,3 (млн. грн); 2015 році – 20740,1 (млн. грн); 2016 році – 27106,0 (млн. грн). Також статистичні дані відображають соціальні настрої населення України тому як порівняно з 2010 роком, в 2016 році зросли інвестиції населення, що спрямовані на будівництво житла. Але варто зауважити, внаслідок черезмірної доларизації національної економіки, якщо перевести показники, в іноземній валюті – доларах, то загальна картина інвестицій виглядає – зниженням інвестицій по всім джерелам капітальних інвестицій за 2010–2016 рік.

Визначення інвестиційного балансу в питаннях державного контролю перш за все стосується економічної безпеки України та розвитку її галузей, що залишаються одним з основних завдань державної інвестиційної політики. Наразі в державному управлінні набуває певної активності інвестиційний протекціонізм, а саме: монополізація національних ринків; монополізація ринку фінансових послуг; залежність національних виробників від іноземних кредиторів; відтік кваліфікованого персоналу до материнських компаній; перетворення національної промисловості на сировинну базу розвинених країн; контроль з боку іноземних компаній над стратегічно важливими національними галузями, що забезпечують економічну та продовольчу безпеку країни [10, с. 110].

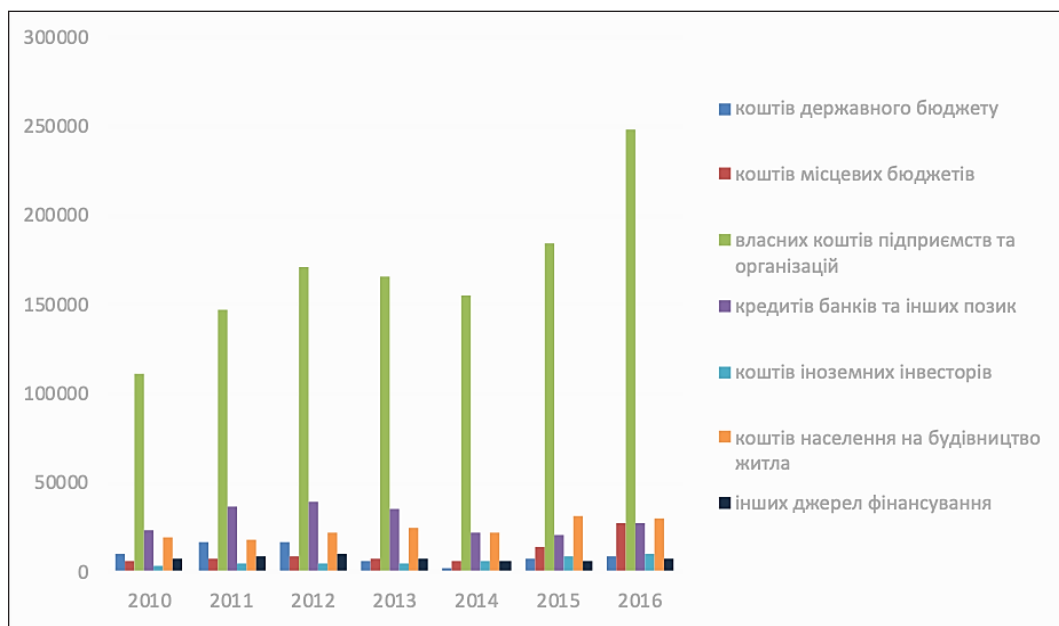


Рис. 1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2016 роки (млн. грн)

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2016 роки¹ (млн. грн) [11]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1
у т.ч. за рахунок							
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	16288,3	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1
коштів місцевих бюджетів	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2	14260,0	26817,1
власних коштів підприємств та організацій	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1	27106,0
коштів іноземних інвесторів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та за 2014-2016 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Іншими причинами інвестиційного протекціонізму і збереження національного суверенітету виступають: соціокультурні причини, захист молодих галузей та залучення національних учасників ринку. Варто зауважити, що в більшості розвинених країнах інвестиційний протекціонізм є одним з головних інструментів регулювання іноземних інвестицій в національну економіку.

Зокрема характерними заходами інвестиційного протекціонізму в країнах ЄС є жорстка регламентація з боку держави підприємницької діяльності; надмірні вилучення на користь держави; недостатня гармонізація національних типів фінансової політики в умовах єдиної грошово-валютної політики в країнах Економічного і валютного союзу (ЕВС) [8].

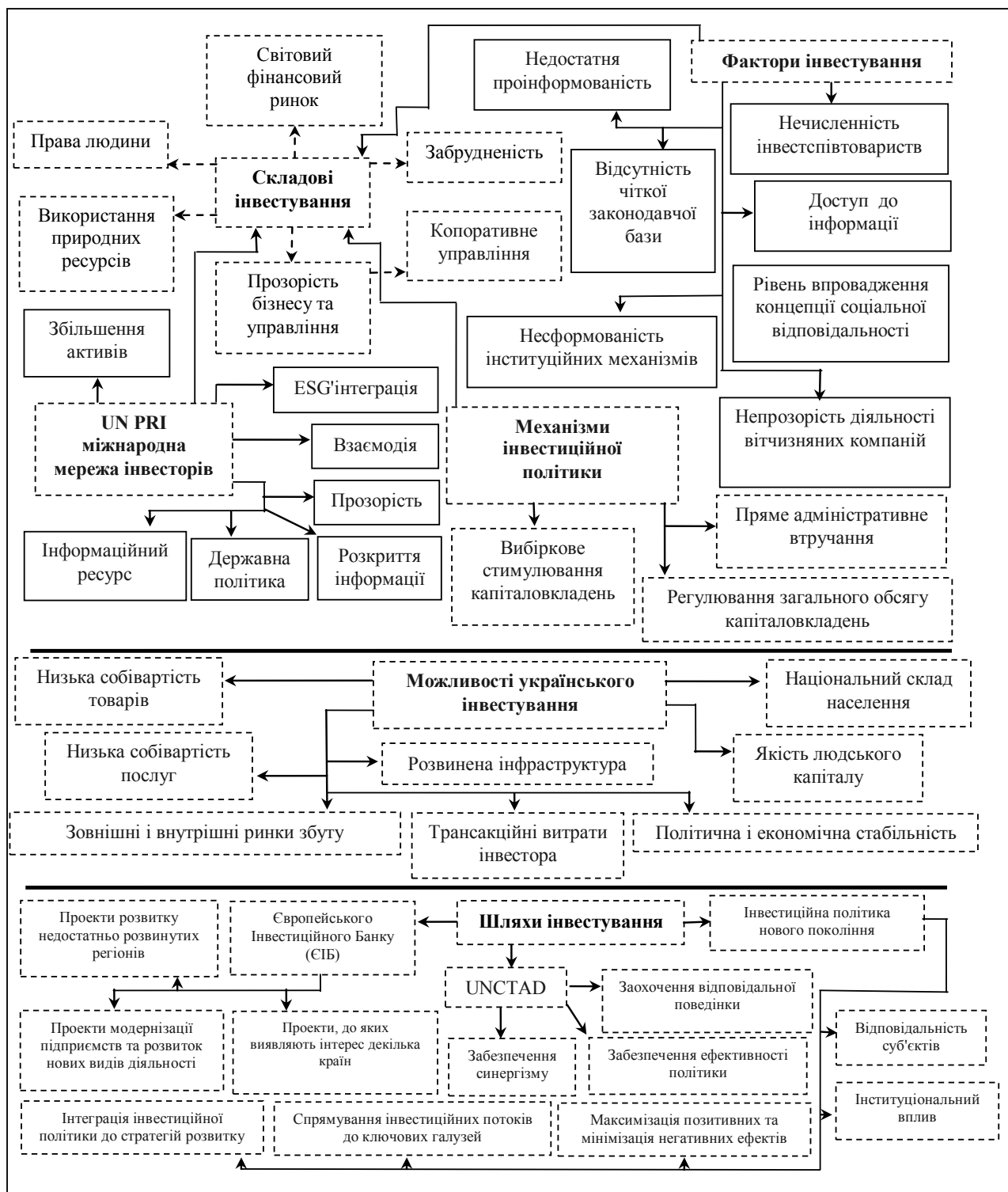


Рис. 2. Система розробок та сприяння інвестиційному розвитку національної економіки

На рис. 2 сформовано систему розробок та сприяння соціальному розвитку національної економіки, що визначає основні складові інвестування – світовий фінансовий ринок права людини важливість бізнесу та управління, використання природних ресурсів, корпоративне управління. Важливим компонентом складових інвестування є включення суб'єктів інвестиційної діяльності до міжнародної організації UN PRI (міжнародна мережа інвесторів) – яка впливає на державну політику, інформаційний ресурс для всіх учасників міжнародної організації, прозорість та взаємодія між суб'єктами інвестиційної діяльності, як учасниками мережі.

Основними чинниками, які негативно впливають на інвестування є: недостатня поінформованість, доступ до інформації, непрозорість діяльності вітчизняних компаній, несформований інституційний механізм, відсутність чітких правил законодавчої бази щодо появи нових явищ в інвестиційній діяльності.

Механізми соціальної політики – пряме адміністративне втручання, регулювання загального обсягу капіталовкладень, вибіркове стимулювання капіталовкладень. Умови інвестиційної діяльності для національної економіки представляють собою низьку собівартість товарів, низьку собівартість послуг, зовнішні та внутрішні ринки збуту, трансакційні витрати інвестора, якість людського капіталу, національний склад населення, політична та економічна стабільність, розвинена інфраструктура.

Найбільш оптимальні шляхи інвестування нового покоління полягають у: відповідальності суб'єктів, рівень інституційного впливу, максимізація позитивних ефектів та мінімізація негативних ефектів, спрямування інвестицій до ключових галузей економіки.

Згідно європейських поглядів та одного з інститутів інвестування найбільш пріоритетними напрямками, слід визначити проекти розвитку наведених регіонів, проекти до яких виявляють інтерес не одна країна, проекти модернізації підприємств та розвиток нових видів діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити наступні можливості використання закордонного досвіду відносно інвестиційної діяльності в державній інвестиційній політиці: 1) Приведення до стандартів ЄС чинного законодавства України; 2) Бюджетного інвестування, використовуючи можливості Міжнародного банку реконструкції та розвитку; 3) на рівні законодавства закріпити передатні шляхи економічного розвитку країни та залучення до них інвестицій як зовнішніх так і внутрішніх; 4) переформатування чинних державних програм внаслідок появи нових компонентів інвестиційного середовища; 5) використовуючи закордонний досвід інвестиційної діяльності варто запозичити нові форми підтримки всіх секторів національної економіки; 6) Зміна вектора державних інвестицій інноваційний сектор національної

економіки. пріоритезація інвестиційних надходжень до високотехнологічних та наукомістких виробництв виступає як один з найкращих шляхів підвищення конкурентоспроможності української економіки на світовому рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Музиченко О. В. Світовий досвід імплементації принципів відповідального інвестування / О. В. Музиченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 19. – С. 28-33.
- Голенищева Є. Ю. Особливості формування та реалізації державної інвестиційної політики в різних країнах світу / Є. Ю. Голенищева // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 115-122.
- Шевченко Н. І. Досвід країн ЄС щодо використання податкових інструментів стимулювання інвестиційних процесів / Н. І. Шевченко, В. Є. Тараненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 20. – С. 80-83.
- Єрешко Ю. О. Венчурне інвестування: становлення та світовий досвід / Ю. О. Єрешко // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". – 2015. – № 12. – С. 429-433. –
- Лобас І. Зарубіжний досвід державної підтримки венчурного інвестування інноваційної діяльності / І. Лобас // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 1. – С. 196-203.
- Гоблик В. В. Використання світового досвіду залучення іноземних інвестицій у процесі подолання кризових явищ перехідного періоду / В. В. Гоблик // International scientific journal. – 2016. – № 1(2). – С. 8-10.
- Мальський М. З. Інвестиційна політика в Європейському Союзі та перспективи для України / М. З. Мальський, Ю. І. Біленко // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2016. – Вип. 23(3). – С. 114-121.
- Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації / Т. Затонацька // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 8. – С. 6-10.
- Васильчук І.П. Теоретико методологічні засади й еволюція концепції соціально відповідального інвестування / І.П. Васильчук // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2015. – № 1. – С. 21–28.
- Новоселова Л. О. реализации инвестиционной составляющей стратегии экономического роста в КНР / Л. Новоселова // Российский экономический журнал. – 2006. – № 4. – С. 63–72.
- Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm.
- Пономаренко Т. В. Прогнозування імовірності банкрутства в контексті оцінювання економічної стійкості підприємства // Економічний аналіз. 2016. No 2. С. 160–168.